

Теплюк М. А., канд. екон. наук, доцент, докторант

імейл: maria_6.11@kneu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0001-6823-336X>

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана, Київ, Україна

МОДУС ЕНТРОПІЇ В ТРАНСЦЕНДЕНТНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НОВА ПАРАДИГМА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Анотація. У статті розглянуто проблематику управління підприємством в умовах невизначеності, яка є наслідком взаємодії сучасних глобальних викликів, як-от щораз більша ентропія, швидка цифровізація та соціально-економічна невизначеність, де обґрунтовано формування трансцендентної економіки. Розглянуто дефініцію трансцендентності, яка у філософському сенсі вказує на вихід за межі звичайного емпіричного досвіду, що знаходить відображення у нових економічних підходах, які поєднують матеріальні та нематеріальні аспекти. Обґрунтовано, що в сучасному контексті трансцендентну економіку розглядають як гетеродоксальну систему, що перевершує класичні економічні моделі та складається з таких нематеріальних факторів, як етика, духовність, соціальна відповідальність та екологічна стійкість. Зазначено, що елементи трансцендентної економіки формують основу управлінських рішень, спрямованих на забезпечення гармонії між економічним зростанням і вищими моральними ідеалами. Визначено, що в умовах сучасного ентропійного світу традиційні підходи до управління бізнесом втрачають свою ефективність, оскільки підприємства, які прагнуть досягти успіху в умовах підвищеної невизначеності, повинні інтегрувати у свою діяльність принципи сталого розвитку та соціальної відповідальності. Узагальнено, що трансцендентна економіка як філософська та економічна концепція базується на ідеях гармонізації людської діяльності з природними й соціальними процесами. Такий підхід дає змогу знизити рівень ентропії, що виявляється через хаос і непередбачуваність в економічних системах, та забезпечити стійке управління підприємствами. Запропоновано використання інноваційних методів управління, що враховують як матеріальні, так і нематеріальні аспекти, шляхом застосування штучного інтелекту, великих даних і цифрових технологій, що дає змогу підприємствам ефективно адаптуватися до швидкоплинних змін ринкового середовища, підвищуючи їхню резильєнтність, гнучкість та адаптивність.

Ключові слова: ентропія, трансцендентність, управління підприємством, сталий розвиток, резильєнтність, інновація, цифровізація, цінності, сталий розвиток, матеріальні та нематеріальні ресурси, глобалізація, гармонізація.

Постановка проблеми. Сучасний світ стикається зі щораз вищим рівнем невизначеності, яка охоплює не лише економічну сферу, а й соціальні, політичні, екологічні та технологічні аспекти. Умови глобальної турбулентності, а саме: *фінансові кризи, зміни клімату, швидка цифровізація та непередбачувані геополітичні події*, формують для підприємств нові виклики. В умовах нової нормальності традиційні підходи до управління підприємством стають дедалі менш ефективними, адже не здатні забезпечити повною мірою реагування на ентропійні прояви сучасної економіки. Потрібно зазначити, що в нинішніх умовах саме *ентропія* як символ хаосу та безпорядку стає все більш значущою характеристикою підприємницького середовища, оскільки створює ризики, здатна знизити ефективність управлінських рішень, які вкрай важливі для виживання бізнесу. Водночас з огляду на актуальність нашого дослідження зазначимо, що *трансцендентна економіка*, яка інтегрує духовні та соціальні цінності в економічні процеси, формує резильєнтний фундамент для управління підприємством в умовах невизначеності. Тобто запропонована концепція передбачає не лише орієнтацію на матеріальні ресурси, а й залучення нематеріальних факторів, як-от мораль, етика, духовність, знання, інновації тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема управління підприємством в умовах невизначеності та ентропії є надзвичайно актуальною через такі глобальні виклики, як швидка цифровізація, соціально-економічна нестабільність та щораз більша ентропія. Сучасні науковці, зокрема В. Базилевич, В. Ільїн, В. Кириленок, І. Репіна, Ю. Чалюк, зазначають, що традиційні підходи до управління бізнесом стають менш ефективними, оскільки підприємства повинні адаптуватися до умов нової нормальності. Важливими є дослідження М. Сагайдака, який акцентує увагу на обґрунтуванні значущості цифрових технологій для трансформації бізнес-процесів, підкреслюючи актуальність трансцендентності в управлінні бізнес-екосистемами.

Формулювання цілей статті. У цьому дослідженні ми маємо на меті ідентифікувати взаємозв'язок між ентропією та трансцендентною економікою, а також вивчення нових парадигм управління підприємством. Особливий акцент зроблено на пошуку інноваційних підходів до управління, що складаються з духовних та соціальних аспектів як невід'ємних складників стратегічного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах господарювання, які набувають все більшої динамічності та турбулентності, проблематика ентропійного прояву як щораз більшого хаосу та невизначеності в економічних процесах є ключовим викликом для функціонування та розвитку підприємств, що є віддзеркаленням *трансцендентної економіки*. Стає зрозумілим, що традиційні підходи до управління підприємством, які орієнтовані на визначеність і стабільність, на цей час є неефективними в сьогоденних умовах, а ентропійні процеси стають перешкодою до їх розвитку.

Під час нашого наукового аналізу було визначено дуальність понять «*трансцендентність*» (від лат. *transcendens* – іменник) і «*трансцендентний*» (від лат. *transcendo* як прикметника) – що переступає чи перевершує, що виходить за межі. Отже, це філософський термін, який характеризує те, що принципово недоступне досвідному пізнанню або не ґрунтується на досвіді та є протилежністю іманентності. У широкому сенсі *трансцендентність* розуміють як «*потойбічне*», на відміну від іманентного.

У містичних характеристиках *трансценденція* описує стан свідомості, коли людина долає фізичні обмеження і стає незалежною від матеріального світу. Зазначимо, що містичний досвід розглядають як розширений стан *трансценденції*, де зникає відчуття окремого «Я», якого досягають через молитву, медитацію або психотехніки. Далі термін «*трансцендентність*» почали використовувати в неоплатонізмі (*синкретичне філософсько-релігійне вчення, що заснував античний філософ Плотін, роботи якого написані у 245 році н. е.*) і апофатичній теології (*богословський метод, що полягає у вираженні сутності Божого через послідовне заперечення будь-яких можливих його визначень, оскільки вони не відповідають Йому, Діонісій Ареопагіт*). Фома Аквінський 1274 р. наголошував на абсолютній трансцендентності Бога щодо творіння та вважав, що Бог є повністю недосяжним для людського пізнання, а його сутність значно перевершує будь-яке створене буття [14]. Божа трансцендентність полягає в тому, що Він є незалежним від світу і не може бути охоплений або зрозумілий через звичайні людські категорії мислення чи досвіду. Так, з'явилася Кантівська трансцендентність (*Іммануїл Кант, 1724 р.*) [7] – поняття, описані як *речі-в-собі*, які не можуть бути пізнані емпіричним шляхом, а *трансцендентальне* (область абстрактних розумових категорій) стосується апріорних форм свідомості, які визначають можливість досвіду. Тобто термін «*трансцендентний*» було вжито у філософії Канта для позначення таких понять, як Бог, душа та інших.

В екзистенційній філософії Карла Ясперса 1883 р. трансценденція присутня як абсолютна і непізнана реальність. Трансценденція в його баченні – це те, що перебуває за межами людського досвіду, поза пізнаваними феноменами світу. Вона є абсолютною реальністю, яку неможливо безпосередньо осягнути, не можна описати або зрозуміти в повному обсязі, але яка водночас формує основу людського існування. Як наголошував К. Ясперс, людина може наблизитися до усвідомлення трансценденції через так звані *граничні ситуації* – моменти, коли індивід стикається з кінцевістю, наприклад, смертю, стражданнями чи глибоким смислом життя. У цих ситуаціях людина відчуває свій зв'язок із чимось вищим, із *трансцендентною реальністю*, але не може її повністю зрозуміти чи контролювати. Отже, *трансценденція* для К. Ясперса – це абсолют, який завжди залишається непізнаним, але водночас вона є фундаментом, що визначає напрям людського існування і свободи.

Зазначені вище філософські вчення та пізнання світу зумовили вихід цього поняття за межі релігії та містицизму і їх дифузію в інші науки. Зокрема, *Ральф Вальдо Емерсон* [4] – найпопулярніший філософ Америки першої половини XIX століття та *Генрі Чарльз Кері* [1] – найвідоміший політичний економіст країни, були друзями. Під час своїх лекційних турів 1850-х років *Емерсон* регулярно відвідував зустрічі у «*Вечірній спілці*», де *Кері* запрошував економістів, бізнесменів та політиків для обговорення, зокрема, таких тем: *протекціонізм, вільна торгівля, монетарна політика та банківська система*. У XIX столітті межа між *моральною філософією* та *економічною теорією* була менш чіткою, ніж сьогодні. *Політична економія* виникла як галузь моральної філософії, і багато університетських професорів того часу викладали обидві дисципліни, вважаючи, що економічні знання сприятимуть моральному вдосконаленню студентів. Саме в такому інтелектуальному контексті можна ліпше зрозуміти зв'язок між *Емерсоном* і *Кері*. На відміну від європейських економістів *Джона Стюарта Мілла* [12], 1806 р. та *Карла Маркса* [8], 1818 р., які також мали філософську освіту, *Кері* та *Емерсон* розглядали економічні закони як гармонійні з моральними законами людської свідомості. Тобто саме ідея гармонії між економічними та моральними принципами була основою «*трансцендентної економіки*», яку пропагували Емерсон і Кері. Вони зазначали, що суспільство може досягти нескінченного прогресу та гармонії без потреби в соціальних революціях, якщо лише економічна система буде гармоніювати з моральними ідеалами.

Отже, «*трансцендентальна економіка*» Емерсона і Кері є синтезом філософії та економіки, яка відрізняється від *класичної* та *революційної* економічних теорій, що пропонували *Мілл* і *Маркс*. Зазначений напрям в

американській соціальній думці став важливою ідеологічною альтернативою класичній економіці, що дає змогу ліпше зрозуміти, чому багато американських соціальних мислителів відкинули *європейські моделі* в пошуках власного шляху *економічного та морального розвитку*.

Потрібно зазначити, що ключова мета будь якої економічної системи – сатисфакція споживачів у товарах і послугах шляхом вдалої організації бізнес-процесів та менеджменту (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація економічних систем та їхні структурні характеристики і функціональні особливості

№	Вид (основа)	Характеристика
<i>Класика</i>		
1	Традиційна економіка Традиція	Економічна діяльність базується на традиціях, звичаях і культурних практиках, які передаються від покоління до покоління. Виробництво товарів і послуг, розподіл ресурсів та розв'язання економічних питань здійснюються на основі історично усталених методів і звичаїв, часто без використання сучасних технологій чи ринкових механізмів
2	Командна економіка	Основні економічні рішення ухвалюють центральні органи влади. Уряд повністю контролює всі виробничі ресурси та регулює розподіл товарів і послуг
3	Ринкова економіка	Економічні рішення ухвалюють на основі вільної конкуренції та взаємодії попиту і пропозиції на ринку. Виробництво та розподіл товарів і послуг залежать від ринкових механізмів, а роль держави в управлінні економікою є мінімальною
4	Змішана економіка	Симбіоз елементів ринкової економіки з державним регулюванням. Економічні рішення частково ухвалюють на ринковій основі, але держава втручається в певні сектори для забезпечення соціальної рівності, регулювання монополій та надання суспільних благ
5	Перехідна економіка	Перехід від однієї економічної моделі до іншої, зазвичай від командної економіки до ринкової, коли здійснюється процес приватизації, дерегуляції, створення ринкових інститутів та реформування державної власності
<i>Сучасність</i>		
6	Циркулярна економіка	Відновлення, повторне використання та мінімізація відходів шляхом створення замкнутих циклів виробництва
7	Зелена економіка	Орієнтована на збереження природних ресурсів і зниження негативного впливу на навколишнє середовище
8	Соціальна економіка	Досягнення соціальної справедливості і вирішення соціальних проблем поряд з економічними цілями
9	Цифрова економіка	Базується на використанні цифрових технологій для управління і торгівлі товарами та послугами
10	Креативна економіка	Орієнтована на створення інноваційних та культурних продуктів
11	Блакитна економіка	Зосереджена на стійкому використанні морських та океанічних ресурсів для економічного розвитку

12	Інноваційна економіка	Економіка, в основі якої лежить технологічний прогрес і інновації
13	Деліберативна економіка	Заснована на активному громадському обговоренні та ухваленні рішень на рівні суспільства
14	Економіка обміну	Модель, заснована на спільному використанні ресурсів і послуг через платформи для обміну
15	Інклюзивна економіка	Орієнтована на забезпечення рівного доступу до економічних можливостей для всіх верств населення
16	Економіка добробуту	Зосереджена на створенні умов для підвищення якості життя населення
17	Біоекономіка	Економіка, що базується на використанні біологічних ресурсів та екологічно сталих рішень
18	Конституційна економіка	Принципи оптимального поєднання економічної доцільності з досягнутим рівнем конституційного розвитку, який відображений в нормах конституційного права , що регламентують економічну і політичну діяльність в державі
19	Поведінкова економіка	Напрямок економічної теорії, який досліджує вплив психологічних факторів на рішення людей у різноманітних економічних ситуаціях
20	Економіка знань	Економіка, в котрій більшу частину валового внутрішнього продукту (ВВП) забезпечено діяльністю з виробництва, обробки, зберігання і розповсюдження інформації і знань
21	Віртуальна економіка	Економіка, що функціонує у віртуальній реальності багатокористувацького світу, звичайно ґрунтується на обміні віртуальними благами в межах онлайн-ігор
22	Нейроекономіка	Міждисциплінарний напрям у науці на перетині предметів економічної теорії, нейробіології та психології
23	Квантова економіка	Досліджує можливості застосування принципів і концепцій квантової фізики до економічних процесів. Поєднує економічну теорію з такими квантовими явищами, як суперпозиція, заплутаність і невизначеність, для нового осмислення економічної поведінки, ухвалення рішень і ринкових процесів
24	Трансцендентна економіка	Виходить за межі традиційних економічних теорій та охоплює як матеріальні, так і нематеріальні аспекти розвитку економічної діяльності, а також акцентує увагу на таких нематеріальних факторах, як: <i>духовні, етичні, соціальні, екологічні та культурні цінності</i> , що впливають на ухвалення управлінських рішень. <i>Прикладом може бути економічна діяльність, спрямована на досягнення гармонії між матеріальним зростанням і нематеріальними цінностями, в Бутані</i>

Джерело: узагальнила автор [2–4;5–8;14]

Отже, в табл. 1 відображено широкий спектр економічних систем і моделей, що еволюціонували від традиційних підходів до сучасних, революційних. Починаючи з *традиційної економіки*, де основні економічні процеси базуються на спадкових звичаях і культурних практиках, економічні системи поступово трансформувалися через *командну, ринкову, змішану та перехідну економіку*, яка у свою чергу описує процеси реформ та трансформацій, які відбуваються під час зміни економічних моделей. У

сучасних економічних моделях з'являються нові напрями, орієнтовані на сталий розвиток, зокрема: *циркулярна, зелена та блакитна економіки*, що фокусуються на екологічній стійкості.

Крім того *соціальна та інклюзивна економіки* підкреслюють важливість соціальної справедливості та рівного доступу до ресурсів. Згодом розвиток технологій стимулював появу *цифрової, креативної та інноваційної економік*, які базуються на *цифрових рішеннях, творчості, штучному інтелекті, великих даних та інноваціях*. У межах наукових і міждисциплінарних підходів розвиваються *нейроекономіка, квантова та трансцендентна економіка*, які досліджують нові шляхи аналізу економічної поведінки і ринкових процесів.

Окремо зазначимо, що *трансцендентна економіка* спонукає та активізує інноваційні рішення, які виходять за межі класичних економічних моделей, оскільки базується на таких принципах, як: *сталий розвиток, цифрові технології, інновації, соціальна відповідальність, моральність та інтеграція етичних стандартів тощо* (рис. 1). Як передбачено, підприємства, які функціонують у контексті *трансцендентної економіки*, використовують нові методи управління, які у свою чергу дають змогу знизити рівень ентропії та підвищити адаптивність до турбулентних змін.

Трансцендентність – це філософський термін, який характеризує те, що принципово недоступне досвідному пізнанню або не ґрунтується на досвіді

Економіка – це суспільна наукова дисципліна про господарство, зокрема виробництво, розподіл і споживання благ та послуг

Трансцендентна економіка (Трансеко) – це гетеродоксальна концепція, яка досліджує економічні явища за межами традиційних моделей та ринкових механізмів, що базуються на попиті і пропозиції як основних регуляторів економічної активності, шляхом гармонізації економічного зростання із соціальною справедливістю та екологічною стійкістю, використовуючи нестандартні підходи до подолання сучасних

Рис. 1. Формування поняття трансцендентної економіки шляхом синтезу дефініцій «трансцендентність» та «економіка»

Джерело: сформувала автор

З огляду на синергію дефініцій «*трансцендентність*» і «*економіка*» під поняттям «*трансцендентна економіка*» потрібно розуміти наукову концепцію, яка виходить за межі матеріального пізнання (емпіричного досвіду) економічної діяльності (*ноумен*), ґрунтуючись на принципах екологічності, резильєнтності, духовності, сенсуалізму, гедонізму,

евдемонізму, інноваційності, для забезпечення калокагатії соціально-економічного розвитку. Тобто мається на увазі вихід за межі матеріальних аспектів економічних систем, де фундаментальними є нематеріальні чинники, духовні чи філософські, виміри цінності, добробуту, альтруїзму та самореалізації людини. На відміну від традиційної економіки, яка зосереджена головно на фінансових операціях, матеріальних ресурсах, *трансцендентальна економіка* є певним алогізмом, оскільки її спрямування полягає у спробі осягнути глибинний зв'язок економічної діяльності з людським призначенням, етичними імперативами та найвищими цілями суспільного блага. Тобто вона виходить за межі суто раціональних підходів, інтегруючи духовні та моральні аспекти, що сприяють гармонізації економічних процесів з довготривалим благополуччям суспільства.

Доцільно зазначити, що одним із ключових аспектів трансцендентної економіки є акцент на *інновації, цифровізації та соціальній відповідальності*, що дає змогу підприємствам оперативніше реагувати на зовнішні виклики та ефективніше управляти ресурсним портфелем у межах ринкового запиту. Завдяки застосуванню *штучного інтелекту, великих даних* і автоматизації бізнес-процесів підприємства мають змогу швидше адаптуватися до турбулентних умов ринкового середовища, знижуючи рівень ентропії. Водночас важливим є розвиток системної гнучкості, тобто у межах трансцендентної економіки підприємства націлені на довгострокові екологічні та соціальні наслідки їх діяльності. Відповідні дії зумовляють мінімізацію ризиків, пов'язаних з ентропією, а підвищать рівень конкурентних переваг в умовах *нової нормальності*, а також сприятимуть ефективному управлінню підприємством в умовах *невизначеності*.

Висновок. Трансцендентна економіка постає як нова парадигма управління, що розкриває можливості ефективного функціонування підприємств в умовах глобальної невизначеності та ентропії. Використання інноваційних підходів і цифрових технологій, заснованих на принципах сталого розвитку, є ключовим чинником досягнення резильєнтності та довготривалого успіху в умовах постійної турбулентності. У контексті трансцендентності, що у філософському сенсі вказує на вихід за межі звичайного емпіричного досвіду, запропоновано нові економічні підходи, які гармонійно поєднують матеріальні й нематеріальні аспекти. Трансцендентна економіка як гетеродоксальна система переосмислює класичні економічні моделі, інтегруючи такі нематеріальні фактори, як етика, духовність, соціальна відповідальність і екологічна стійкість. Окреслені елементи стають основою управлінських

рішень, які мають на меті не тільки економічне зростання, але й гармонізацію економічних елементів з найвищими моральними ідеалами. В умовах сучасного ентропійного світу традиційні методи управління бізнесом втрачають свою ефективність. Підприємства, що прагнуть досягти успіху, повинні синтезувати матеріальні ресурси з духовними й соціальними цінностями, щоб відповідати вимогам сучасної епохи, де невизначеність стає постійною умовою буття. Зниження рівня ентропії через інтеграцію нематеріальних аспектів дає змогу створити стійкі бізнес-екосистеми, здатні адаптуватися до хаосу та мінливих ринкових умов. Отже, трансцендентна економіка не лише підвищує адаптивність підприємств до зовнішніх викликів, але й створює нові бізнес-моделі, де ентропія не розглядається лише як загроза, а виступає як рушійна сила для інновацій, що сприяє розвитку підприємств і їх здатності до ефективного функціонування в умовах невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Carey, H. C. Principles of political economy (Vols. 1-4). Philadelphia & London, 1738. URL: <https://eet.pixel-online.org/files/etranslation/original/Mill,%20Principles%20of%20Political%20Economy.pdf>
2. Чалюк Ю., Кириленко В. NEETs в системі соціально-економічних відносин. *Економіка управління та адміністрування*. 2022. № 35. С. 138–145.
3. Дзямудяк М., Рейкін І. Подвійний цифровий та зелений перехід у контексті формування стійкої економічної системи. *Економіка і суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-62>.
4. Emerson, R. W. Ralph Waldo Emerson quotes. BrainyQuote.com, 1889. URL: https://www.brainyquote.com/quotes/ralph_waldo_emerson_383633
5. Jacobi, L. The transcendental economy. In: The architecture of banking in Renaissance Italy: Constructing the spaces of money. Cambridge: Cambridge University Press, 2019. С. 123-157.
6. Jaspers, K. The origin and goal of history / Trans. M. Bullock. London: Routledge, 1949. URL: <https://mercaba.org/SANLUIS/Filosofia/autores/Contempor%20A1nea/Jaspers/The%20origin%20and%20goal%20of%20History.pdf>
7. Kant, I. Critique of pure reason / Trans. P. Guyer, A. W. Wood. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. ISBN 978-0-5216-5729-7.

8. Marx, K. Capital: A critique of political economy. London: Penguin Publishing Group, 1990. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Capital.html?id=E4fNkWcvs7oC&redir_esc=y

9. Рєпіна І., Теплюк М., Дзюба Д., Мороз А. Вплив ентропії та цифровізації на розвиток підприємств. *Development Service Industry Management*. 2024. № 2. С. 238–243. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6\(37\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6(37)).

10. Рєпіна І., Теплюк М., Дзюба Д. Ентропія та її роль у цифровій трансформації бізнес-процесів підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2024. № 332(4). С. 255–259. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-37>.

11. Сагайдак М. П., Теплюк М. А. Гармонізація відповідального споживання та управління сталим виробництвом в умовах воєнного стану. *Стратегічні імперативи сучасного менеджменту: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. [Електронний ресурс]*. Київ: КНЕУ, 2022. С. 370.

12. Стюарт Мілль Дж. Зібрання творів Джона Стюарта Мілля. Т. X – Все про етику, релігію та суспільство / ред. Дж. М. Робсон. Торонто: Університет Торонто, 1985. URL: <https://oll-resources.s3.us-east-2.amazonaws.com/oll3/store/titles/241/0223.10.pdf>.

13. Теплюк М. Трансформація поведінки аграрних трейдерів в умовах трансцендентності. *Стратегічні імперативи сучасного менеджменту: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф. [Електронний ресурс]*. Київ: КНЕУ, 2024. С. 221–223. DOI: <https://doi.org/10.35668/978-966-926-500-5>.

14. Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Метафізика економіки. Київ: Знання, 2007. 718 с. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylevych_metafizyka_2007

15. Сагайдак М., Білецький Я. Управління бізнес-екосистемою в умовах трансцендентності. *Стратегічні імперативи сучасного менеджменту: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф. [Електронний ресурс]*. Київ: КНЕУ, 2024. С. 248–251. DOI: <https://doi.org/10.35668/978-966-926-500-5>.

References:

1. Carey, H. C. (1738). Principles of political economy (Vols. 1-4). Philadelphia & London. <https://eet.pixel-online.org/files/etranslation/original/Mill,%20Principles%20of%20Political%20Economy.pdf>

2. Chaliuk, Yu., & Kyrylenko, V. (2022). NEETs in the system of socio-economic relations. *Ekonomika upravlinnia ta administruvannia*, (35), 138–145.

3. Dziamulych, M., & Reikin, I. (2024). Double digital and green transition in the context of forming a sustainable economic system. *Economy and Society*, (61). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-62>
4. Emerson, R. W. (n.d.). Ralph Waldo Emerson quotes. BrainyQuote.com. Retrieved October 23, 2024, from https://www.brainyquote.com/quotes/ralph_waldo_emerson_383633
5. Jacobi, L. (2019). The transcendental economy. In *The architecture of banking in Renaissance Italy: Constructing the spaces of money* (pp. 123-157). Cambridge University Press.
6. Jaspers, K. (1949). *The origin and goal of history* (M. Bullock, Trans.). Routledge. <https://mercaba.org/SANLUIS/Filosofia/autores/Contempor%C3%A1nea/Jaspers/The%20origin%20and%20goal%20of%20History.pdf>
7. Kant, I. (1999). *Critique of pure reason* (P. Guyer & A. W. Wood, Trans.). Cambridge University Press. ISBN 978-0-5216-5729-7
8. Marx, K. (1990). *Capital: A critique of political economy*. Penguin Publishing Group. https://books.google.com.ua/books/about/Capital.html?hl=uk&pg=PR11&printsec=frontmatter&redir_esc=y
9. Riepina, I., Tepluk, M., Dziuba, D., & Moroz, A. (2024). The influence of entropy and digitalization on the development of enterprises. *Development Service Industry Management*, (2), 238–243. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6\(37\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6(37))
10. Riepina, I., Tepluk, M., & Dziuba, D. (2024). Entropy and its role in the digital transformation of business processes of the enterprise. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 332(4), 255-259. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-37>
11. Sahaidak, M. P., & Tepluk, M. A. (2022). Harmonization of responsible consumption and sustainable production managing under the conditions of martial law. In *Stratehichni imperatyvy suchasnoho menedzhmentu: Materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Electronic resource] (p. 370). KNEU.
12. Stuart Mill, J. (1985). *The collected works of John Stuart Mill, Volume X - Essays on ethics, religion, and society* (J. M. Robson, Ed.). University of Toronto Press. <https://oll-resources.s3.us-east-2.amazonaws.com/oll3/store/titles/241/0223.10.pdf>
13. Tepluk, M. (2024). Transformation of agricultural traders' behavior in the transcendence conditions. In *Stratehichni imperatyvy suchasnoho menedzhmentu: Materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Electronic resource] (pp. 221-223). KNEU. <https://doi.org/10.35668/978-966-926-500-5>

14. Bazylevych, V. D., & Ilin, V. V. (2007). Metafizyka ekonomiky. Znannia. – 718 s. http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/elib/economics_f/bazylevych_metafizyka_2007.pdf

15. Sahaidak, M., & Biletskyi, Ya. (2024). Upravlinnia biznes-ekosystemoiu v umovakh transtsendentnosti. Stratehichni imperatyvy suchasnoho menedzhmentu: Zb. materialiv VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Elektronnyi resurs] (s. 486).] (pp. 248-251). KNEU. <https://doi.org/10.35668/978-966-926-500-5>

Tepluk M. The modus of entropy in transcendental economy: a new paradigm of enterprise management in conditions of uncertainty. Subject of study: The article explores the issue of enterprise management in conditions of uncertainty, which emerge due to contemporary global challenges such as increasing entropy, rapid digitalization, and socio-economic instability. The research substantiates the formation of a transcendental economy, which integrates both material and immaterial aspects, as a response to these challenges. The aim of the study: The primary objective is to examine the concept of transcendence in economics, defining it as a departure from traditional empirical approaches and proposing a heterodox system that includes ethics, spirituality, social responsibility, and ecological sustainability as core elements of enterprise management. Research methods: The study employs a philosophical and theoretical analysis of the concept of transcendence, alongside practical observations of modern business challenges, to formulate a new economic model. It also integrates methods of systems thinking and considers the application of advanced technologies such as artificial intelligence and big data in business management. Results of work: The research concludes that traditional business management approaches lose their effectiveness in today's entropic world. The transcendental economy offers a solution by harmonizing human activities with natural and social processes. This reduces chaos and unpredictability in economic systems and ensures sustainable enterprise management. The study proposes innovative management methods that incorporate both material and immaterial aspects, enabling companies to adapt effectively to rapid market changes, thus improving resilience, flexibility, and adaptability.

Key words: entropy, transcendence, enterprise management, sustainable development, resilience, innovation, digitalization, values, sustainable development, material and immaterial resources, globalization, harmonization.

Стаття надійшла до редакції: 17.09.2024р.